

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (prvi senat)

z dne 16. junija 2016*

„Predhodno odločanje — Socialna politika — Direktiva 2000/78/ES — Enako obravnavanje pri zaposlovanju in delu — Člena 2(1) in 2(2)(a) — Člen 6(2) — Diskriminacija na podlagi starosti — Določitev pokojninskih pravic nekdanjih uradnikov — Obdobja vajeništva in zaposlitve — Neupoštevanje takih obdobj, končanih pred 18. letom starosti“

V zadevi C-159/15,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Verwaltungsgerichtshof (upravno sodišče, Avstrija), z odločbo z dne 25. marca 2015, ki je prispela na Sodišče 7. aprila 2015, v postopku

Franz Lesar

proti

Beim Vorstand der Telekom Austria AG eingerichtetes Personalamt,

SODIŠČE (prvi senat),

v sestavi R. Silva de Lapuerta, predsednica senata, A. Arabadžiev (poročevalec), J.-C. Bonichot, C. G. Fernlund in E. Regan, sodniki,

generalni pravobranilec: Y. Bot,

sodna tajnica: C. Strömholm, administratorica,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 28. januarja 2016,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za F. Lesarja R. Tögl, odvetnik,
- za avstrijsko vlado C. Pesendorfer in J. Schmoll, agentki,
- za Evropsko komisijo B.-R. Killmann in D. Martin, agenta,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 25. februarja 2016

izreka naslednjo

* * Jezik postopka: nemščina.

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago členov 2(1), 2(2)(a) ter 6(1) in (2) Direktive Sveta 2000/78/ES z dne 27. novembra 2000 o splošnih okvirih enakega obravnavanja pri zaposlovanju in delu (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 4, str. 79).
- 2 Ta predlog je bil vložen v sporu med F. Lesarjem in Beim Vorstand der Telekom Austria AG eingerichtetes Personalamt (urad za kadrovske zadeve pri upravnem odboru družbe Telekom Austria AG, v nadaljevanju: urad za kadrovske zadeve), ker ta pri izračunu pokojninskih točk ni upoštevala obdobjaj vajeništva in obdobjaj zaposlitve pred začetkom službovanja F. Lesarja, končanih pred njegovim dopolnjenim 18. letom starosti.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 V skladu z njenim členom 1 ima Direktiva 2000/78 „[n]amen [...] opredeliti splošni okvir boja proti diskriminaciji zaradi vere ali prepričanja, hendikepiranosti, starosti ali spolne usmerjenosti pri zaposlovanju in delu, zato da bi v državah članicah uresničevali načelo enakega obravnavanja“.

- 4 Člen 2 te direktive določa:

„1. V tej direktivi ‚načelo enakega obravnavanja‘ pomeni, da ne obstaja nikakršna neposredna ali posredna diskriminacija zaradi katerega od razlogov iz člena 1.

2. V smislu odstavka 1:

- (a) se šteje, da gre za neposredno diskriminacijo, kadar je, je bila ali bi bila oseba obravnavana manj ugodno kakor neka druga v primerljivi situaciji zaradi katerega od razlogov iz člena 1;

[...]“

- 5 Člen 6 te direktive določa:

„1. Ne glede na člen 2(2) lahko države članice predvidijo, da različno obravnavanje zaradi starosti ne predstavlja diskriminacije, če ga v kontekstu nacionalnega prava objektivno in razumno utemeljujejo z legitimnim ciljem, vključno z legitimnimi cilji zaposlovalne politike, delovnega trga in poklicnega usposabljanja, in če so načini uresničevanja tega cilja primerni in nujni.

To različno obravnavanje je lahko med drugim:

- (a) določitev posebnih pogojev glede dostopnosti zaposlitve in poklicnega usposabljanja, zaposlitve in dela, vključno s pogoji glede odpustitve in plačila, za mlade osebe, starejše delavce in osebe, ki so dolžne skrbeti za druge, zato da se spodbuja njihovo poklicno vključenost ali jim zagotavlja varstvo;
- (b) z določitvijo minimalnih pogojev glede starosti, delovnih izkušenj ali delovne dobe glede dostopa do zaposlitve ali kakšnih ugodnosti, povezanih z zaposlenostjo;

[...]

2. Ne glede na člen 2(2) lahko države članice predvidijo, da določitev starosti za upokojitev ali pridobitev pravice do starostne ali invalidske pokojnine za potrebe panožnih programov [sistemov] socialne varnosti, vključno z določitvijo različnih starosti za delojemalce oziroma skupine ali kategorije delojemalcev v teh programih [sistemih] in z uporabo merila starosti pri izračunu rizičnosti v kontekstu teh programov [sistemov], ne predstavlja diskriminacije zaradi starosti, pod pogojem, da ni rezultat diskriminacije zaradi spola.“

Avstrijsko pravo

- 6 Člen 53 Bundesgesetz über die Pensionsansprüche der Bundesbeamten, ihrer Hinterbliebenen und Angehörigen (Pensionsgesetz 1965) (zvezni zakon o pravicah zveznih uradnikov do pokojnine, njihovih preživelih ožjih in širših družinskih članov (zakon o pokojninah iz leta 1965) z dne 18. novembra 1965 (BGBl., 340/1965), v različici, ki je veljala v času dejanskega stanja v postopku v glavni stvari (v nadaljevanju: PG 1965), naslovljen „Obdobja pred začetkom službovanja, ki se upoštevajo pri izračunu pokojninskih točk“, je določal:

„(1) Obdobja, ki se všttevajo v pokojninsko dobo, so obdobja, navedena v odstavkih od 2 do 4, če so končana pred datumom, od katerega začne teči obdobje službovanja v zvezni upravi, ki se lahko vštete v pokojninsko dobo. Ta obdobja se všttevajo tako, da se prištejejo.

(2) Všttevajo se naslednja obdobja:

- (a) trajanje službovanja, usposabljanja ali drugega delovnega razmerja, sklenjenega z domačim javnopravnim delodajalcem,

[...]

- (k) trajanje poklicnega usposabljanja, če je bilo to usposabljanje predpogoj za zaposlitev uradnika ali če je to potekalo pri domačem javnopravnem delodajalcu,

- (l) obdobje zaposlitve, iz katerega izhaja obveznost plačevanja prispevkov za pokojninsko zavarovanje v skladu z določbami [Allgemeines Sozialversicherungsgesetz (zakon o splošnem socialnem zavarovanju); v nadaljevanju: ASVG], ki so se uporabljale 31. decembra 2004,

[...]“

- 7 Člen 54 PG 1965, naslovljen „Nevšttevanje in odpoved“, je v odstavku 2 določal:

„Naslednja obdobja se ne všttevajo v pokojninsko dobo:

- (a) obdobja pred dopolnjenim 18. letom starosti uradnika; ta omejitev ne velja za obdobja, ki se všttevajo na podlagi člena 53(2)(a), (d), (k) in (l), če je treba za takšna obdobja nakazati znesek, ki se prenese zanje v skladu s pravili prava socialne varnosti;

[...]“

Spor o glavni stvari in vprašanje za predhodno odločanje

- 8 F. Lesar je rojen 3. junija 1949. V obdobju od 9. septembra 1963 do 8. marca 1967, torej ko je bil mlajši od 18 let, je v okviru vajeniške pogodbe delal pri Post- und Telegraphenverwaltung des Bundes (zvezna uprava za pošto in telegraf, Avstrija). Od 9. marca 1967 je bil tam zaposlen kot pogodbeni uslužbenec.

Ob tej poklicni dejavnosti je od 14. septembra 1967 do 17. februarja 1972 nadaljeval s šolanjem na zvezni gimnaziji za zaposlene. Zvezna država ga je 1. julija 1972 zaposlila v javnopravnem delovnem razmerju.

- 9 F. Lesar je pred svojo zaposlitvijo kot uradnik plačeval pokojninske prispevke nosilcu socialnega zavarovanja celotno obdobje svoje vajeniške pogodbe in svojega delovnega razmerja, vključno s časom pred dopolnjenim 18. letom starosti.
- 10 Post- und Telegraphendirektion für Steiermark (štajerska uprava za pošto in telegraf, Avstrija) je v odločbi z dne 23. avgusta 1973 menila, da je bilo treba F. Lesarju obdobje petih let in 15 dni med dnem, ko je dopolnil 18 let starosti, in dnem njegove zaposlitve kot uradnik brezpogojno priznati kot obdobja pred začetkom službovanja, ki jih je treba všteti pri izračunu pokojninskih pravic v smislu člena 53 PG 1965 (v nadaljevanju: izenačena obdobja). Ta obdobja so sestavljena tako:
 - od 3. junija 1967 do 13. septembra 1967 iz naslova službovanja kot pogodbeni uslužbenec;
 - od 14. septembra 1967 do 17. februarja 1972 iz naslova obiskovanja zvezne gimnazije za zaposlene in
 - od 1. marca 1972 do 30. junija 1972 iz naslova službovanja kot pogodbeni uslužbenec.
- 11 Pensionsversicherungsanstalt der Angestellten (zavod za pokojninsko zavarovanje zaposlenih, Avstrija) je z odločbo z dne 22. maja 1974 kot nosilec socialnega zavarovanja odločil, da zvezni državi dodeli in nakaže t. i. znesek, „ki se prenese“ iz naslova izenačenih obdobj. Ta znesek je znašal 4.785 avstrijskih šilingov (ATS) (približno 350 EUR).
- 12 Z odločbama z dne 28. marca 1974 in z dne 22. maja 1974 je bil tožeči stranki dodeljen znesek v višini 33.160,05 ATS (približno 2.400 EUR) med drugim kot povračilo za pokojninske prispevke, ki jih je plačal v obdobjih vajeništva in zaposlitve, končanih pred 18. letom starosti.
- 13 Tožeča stranka v postopku v glavni stvari je pridobila pravico do pokojnine 1. septembra 2004. V teh okoliščinah je urad za kadrovske zadeve znesek njegove pokojnine določil tako, da je upošteval samo izenačena obdobja, kot so bila priznana z odločbo z dne 23. avgusta 1973.
- 14 F. Lesar je 19. avgusta 2011 svojega delodajalca prosil, naj se za izračun njegove pokojnine obdobja vajeništva in zaposlitve, ki jih je dopolnil pred 18. letom starosti, prištejejo izenačenim obdobjem. Urad za kadrovske zadeve je to prošnjo zavrnil z odločbo z dne 23. avgusta 2012, zato je F. Lesar vložil pritožbo pri Verfassungsgerichtshof (ustavno sodišče, Avstrija), ki se je izreklo za nepristojno za obravnavanje te pritožbe in jo je zato odstopilo predložitvenemu sodišču.
- 15 Zadnjenavedeno sodišče meni, da to, da se obdobja vajeništva in zaposlitve pred dopolnjenim 18. letom za pokojnino ne všttevajo kot obdobja pred začetkom službovanja, pomeni različno obravnavanje na podlagi starosti, in se sprašuje, ali je to mogoče upravičiti.
- 16 V teh okoliščinah je Verwaltungsgerichtshof (upravno sodišče, Avstrija) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo to vprašanje:

„Ali je treba člena 2(1) in (2)(a) in 6(1) Direktive 2000/78 razlagati tako, da nasprotujeta nacionalni zakonodaji – kakršna je obravnavana v postopku v glavni stvari – v skladu s katero se obdobja vajeništva in obdobja službovanja pogodbenega uslužbenca v zvezni upravi pred začetkom njegovega službovanja v javni upravi s tem statusom, za katera je bilo treba plačati prispevke za obvezno pokojninsko zavarovanje,

- všttevajo v pokojninsko dobo uradnika, če gre za obdobja po dopolnjenem 18. letu starosti, pri čemer nosilec socialnega zavarovanja v takem primeru zvezni državi za všttevanje teh obdobj v skladu s pravili prava socialne varnosti nakaže znesek, ki se prenese; in nasprotno,
- ne všttevajo v pokojninsko dobo, če gre za obdobja pred dopolnjenim 18. letom starosti, pri čemer se v primeru nevšttevanja teh obdobj zvezni državi ne nakaže znesek, ki se prenese, in se zavarovancu pokojninski prispevki povrnejo, zlasti če se upošteva, da ima v primeru poznejšega prisilnega všttevanja teh obdobj na podlagi prava Unije uradnik možnost zahtevati vračilo nadomestila od nosilca socialnega zavarovanja in naknadnega nastopa obveznosti za nosilca socialnega zavarovanja, ki mora zvezni državi nakazati znesek, ki se prenese?“

Vprašanje za predhodno odločanje

- 17 Predložitevno sodišče z vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba člena 2(1) in (2)(a) in 6(1) Direktive 2000/78 razlagati tako, da nasprotujeta nacionalni zakonodaji, v skladu s katero se obdobja vajeništva in zaposlitve uradnika, končana pred dopolnjenim 18. letom starosti, ne všttevajo pri priznanju pravice do pokojnine in izračunu zneska njegove starostne pokojnine, čeprav se ta obdobja všttevajo, če so končana po dopolnitvi te starosti.
- 18 Uvodoma je treba navesti, da ni sporno, da s tem, da se za izračun take starostne pokojnine del uradnikov izključi iz priznavanja vštteja obdobj vajeništva in zaposlitve, končanih pred 18. letom starosti, člen 54(2)(a) PG 1965 vpliva na pogoje glede plačila teh javnih uslužbencev v smislu člena 3(1)(c) Direktive 2000/78 (sodba z dne 21. januarja 2015, Felber, C-529/13, EU:C:2015:20, točka 24). Ta direktiva zato velja v primeru, kot je ta, ki je predmet v postopku v glavni stvari.
- 19 Glede vprašanja, ali nacionalna ureditev iz postopka v glavni stvari pomeni različno obravnavanje zaradi starosti glede zaposlitve in dela, je treba spomniti, da je treba v skladu s členom 2(1) Direktive 2000/78 „načelo enakega obravnavanja“ razumeti tako, da ne obstaja neposredna ali posredna diskriminacija iz katerega od razlogov iz člena 1 te direktive, med katerimi je starost. Člen 2(2)(a) te direktive določa, da se za potrebe uporabe odstavka 1 tega člena šteje, da gre za neposredno diskriminacijo, kadar je, je bila ali bi bila oseba obravnavana manj ugodno kot neka druga v primerljivi situaciji iz katerega od razlogov iz člena 1 navedene direktive.
- 20 V skladu s členom 53(2)(a) PG 1965 je treba pri izračunu pokojninskih točk všteti trajanje službovanja, usposabljanja ali drugega delovnega razmerja, sklenjenega z domačim javnopravnim delodajalcem. Vendar člen 54(2)(a) PG 1965 to všttevanje omejuje na obdobja, ki jih je uradnik končal pred dopolnjenim 18. letom starosti.
- 21 Nacionalna zakonodaja, kot je ta v postopku v glavni stvari, manj ugodno obravnava osebe, ki so, čeprav le deloma, pridobile poklicne izkušnje pred 18. letom, v primerjavi z osebami, ki so pridobile enake poklicne izkušnje primerljivega trajanja po dopolnjenem 18. letu. S tako zakonodajo je uvedeno različno obravnavanje oseb na podlagi starosti, s katero so pridobile poklicne izkušnje. Zaradi tega merila sta lahko osebi, ki sta končali isto šolo in pridobili enake poklicne izkušnje, različno obravnavani izključno na podlagi njune starosti. Taka določba s tem uvaja različno obravnavanje neposredno na podlagi merila starosti v smislu člena 2(1) in (2)(a) Direktive 2000/78 (glej v tem smislu sodbi z dne 18. junija 2009, Hütter, C-88/08, EU:C:2009:381, točka 38, in z dne 21. januarja 2015, Felber, C-529/13, EU:C:2015:20, točka 27).
- 22 Kljub temu je treba preučiti, ali je to različno obravnavanje glede na člen 6(2) Direktive 2000/78 lahko upravičeno. V zvezi s tem je treba poudariti, da je predložitevno sodišče vprašanje sicer formalno omejilo na razlago členov 2(1) in (2)(a) ter 6(1) te direktive, vendar taka okoliščina Sodišča ne ovira pri tem, da predložitevnemu sodišču ne bi posredovalo vseh elementov razlage prava Unije, ki bi mu lahko

koristili pri presoji predložene zadeve, ne glede na to, ali se je predložitveno sodišče nanje sklicevalo v predstavitvi navedenega vprašanja (sodbi z dne 26. septembra 2013, HK Danmark, C-476/11, EU:C:2013:590, točka 56, in z dne 29. oktobra 2015, Nagy, C-583/14, EU:C:2015:737, točka 20).

- 23 Iz člena 6(2) navedene direktive med drugim izhaja, da lahko države članice določijo, da določitev starosti za upokožitev ali pridobitev pravice do starostne ali invalidske pokojnine za potrebe panožnih programov [sistemov] socialne varnosti, ne predstavlja diskriminacije zaradi starosti.
- 24 Navedena določba torej državam članicam omogoča, da uvedejo izjemo od načela prepovedi diskriminacije zaradi starosti, zato je treba to določbo razlagati ozko (sodba z dne 26. septembra 2013, HK Danmark, C-476/11, EU:C:2013:590, točka 46 in navedena sodna praksa).
- 25 Sodišče je v tem smislu razsodilo, da se člen 6(2) Direktive 2000/78 uporabi le za panožne sisteme socialne varnosti za primer starosti in invalidnosti (sodba z dne 26. septembra 2013, HK Danmark, C-476/11, EU:C:2013:590, točka 48 in navedena sodna praksa). Poleg tega na področje uporabe te določbe ne spadajo vsi elementi panožnega sistema socialne varnosti za primer starosti in invalidnosti, ampak le tisti, ki so izrecno navedeni (glej v tem smislu sodbo z dne 26. septembra 2013, HK Danmark, C-476/11, EU:C:2013:590, točka 52).
- 26 V obravnavanem primeru je treba torej preučiti, ali zadevna nacionalna zakonodaja v postopku v glavni stvari spada v okvir panožnega sistema socialne varnosti za primer starosti in invalidnosti, in če je odgovor pritrdilen, ali ta zakonodaja spada med primere iz naveden določbe, to je „določitev starosti za upokožitev ali pridobitev pravice do starostne ali invalidske pokojnine“.
- 27 Prvič, ugotoviti je treba, da v Direktivi 2000/78 ni opredelitve pojma „panožni sistem socialne varnosti“. Opredelitev tega pojma pa je v členu 2(1)(f) Direktive 2006/54/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. julija 2006 o uresničevanju načela enakih možnosti ter enakega obravnavanja moških in žensk pri zaposlovanju in poklicnem delu (UL L 204, str. 23), v skladu s katerim so panožni sistem socialne varnosti „sistemi, ki jih ne ureja Direktiva Sveta 79/7/EGS z dne 19. decembra 1978 o postopnem izvrševanju načela enakega obravnavanja moških in žensk v zadevah socialne varnosti [(UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 1, str. 215)] in katerih namen je delavcem, bodisi zaposlenim bodisi samozaposlenim, v delovni organizaciji ali skupini delovnih organizacij, v gospodarski dejavnosti, v poklicnem sektorju ali skupini sektorjev zagotoviti pravice, ki dopolnjujejo pravice iz obveznega sistema socialne varnosti ali jih nadomeščajo, ne glede na to, ali je vključitev v te sisteme obvezna ali prostovoljna“.
- 28 Glede tega je – kot je generalni pravobranilec navedel v točki 45 sklepnih predlogov – iz elementov spisa, predloženega Sodišču, razvidno, da zadevni pokojninski sistem zveznih uradnikov v postopku v glavni stvari pomeni sistem, ki delavcem določenega poklicnega sektorja zagotavlja pravice, ki nadomeščajo pravice iz obveznega sistema socialne varnosti, v smislu člena 2(1)(f) Direktive 2006/54. Zvezni uradniki so namreč v skladu z ASVG izključeni iz sistema pokojninskega zavarovanja, uvedenega z ASVG, zaradi njihove zaposlitve v javni upravi zvezne države, ker imajo na podlagi svojega delovnega razmerja pravico do enakovredne pokojnine, kot je tista, ki jo določa ta sistem pokojninskega zavarovanja.
- 29 Drugič, avstrijska vlada trdi, da zadevni sistem v postopku v glavni stvari določa starost, od katere vključene osebe začnejo plačevati prispevke v pokojninski sistem zveznih uradnikov in pridobijo pravico do prejemanja popolne starostne pokojnine, da med drugim glede tega zagotavlja enakost obravnavanja uradnikov.
- 30 V teh okoliščinah – kot je generalni pravobranilec navedel v točki 37 sklepnih predlogov – zakonodaja, kot je ta v postopku v glavni stvari, pomeni izraz svobode, ki jo imajo države članice na podlagi člena 6(2) Direktive 2000/78, da za panožne sisteme socialne varnosti določijo starost uradnikov za vključitev v pokojninski sistem ali starost za pridobitev pravice do pokojnine, zagotovljene v okviru tega

sistema. Države članice lahko namreč na podlagi besedila navedene določbe ne le določijo različne starosti za delavce oziroma skupine ali kategorije delavcev, temveč lahko v okviru panožnega sistema socialne varnosti določijo starost za vključitev v ta sistem ali starost za pridobitev pravice do starostne pokojnine.

- 31 Zato je treba ugotoviti, da je namen take zakonodaje zagotoviti „določitev starosti za upokojitev ali pridobitev pravice do starostne ali invalidske pokojnine“ v smislu člena 6(2) Direktive 2000/78.
- 32 Zato je treba na postavljeno vprašanje odgovoriti, da je treba člena 2(1) in (2)(a) in 6(2) Direktive 2000/78 razlagati tako, da ne nasprotujeta nacionalni zakonodaji, kot je ta v postopku v glavni stvari, ki izključuje vštetevanje obdobj vajeništva in službovanja uradnika pred dopolnjenim 18. letom starosti za priznanje pravice do pokojnine in izračun zneska njegove starostne pokojnine, ker je namen te zakonodaje zagotoviti, da se v pokojninskem sistemu za uradnike enotno določita starost za vključitev v ta sistem in starost za pridobitev pravice do pokojnine, zagotovljene v okviru navedenega sistema.

Stroški

- 33 Ker je ta postopek za stranki v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (prvi senat) razsodilo:

Člena 2(1) in (2)(a) in 6(2) Direktive Sveta 2000/78/ES z dne 27. novembra 2000 o splošnih okvirih enakega obravnavanja pri zaposlovanju in delu je treba razlagati tako, da ne nasprotujeta nacionalni zakonodaji, kot je ta v postopku v glavni stvari, ki izključuje vštetevanje obdobj vajeništva in službovanja uradnika pred dopolnjenim 18. letom starosti za priznanje pravice do pokojnine in izračun zneska njegove starostne pokojnine, ker je namen te zakonodaje zagotoviti, da se v pokojninskem sistemu za uradnike enotno določita starost za vključitev v ta sistem in starost za pridobitev pravice do pokojnine, zagotovljene v okviru navedenega sistema.

Podpisi